

זהו שי[עו]ר אחרי מלחמה/ הוא תמיד מזכיר לי תקווה...

(אריק אינשטיין)

רציונל

עם החזרה ללימודים בסוף הקיץ, מתבקש להתייחס למה שקרה במהלכו. ילדים ומורות חוו את החוויה הכואבת של הקיץ ואנחנו מציעות דרך להתבונן בה, להתמודד איתה ולהצמיח מתוכה מסר של שלום ושל אהבת אדם בימים טעונים של כעס, פחד ושנאה.

ליבו של מערך השיעורים שלפנינו הוא בספרות ילדים, אבל ההכנה, הרקע, הפתיחה, הן הצעות לפעילויות פתוחות באומנויות שונות שמשוחחות עם הספרות ועם המילה הכתובה. הפעילויות הללו מאפשרות הבעה פתוחה, בלתי מכוונת לצורך אוורור רגשות.

בזמן הפעילות אפשר להשמיע מוסיקה שלווה כרקע.

השיעורים מיועדים לתלמידי בתי הספר היהודיים והערביים.

- הערה: כל הפעילויות הן הצעות לבחירת המורה מתוך הכרותה עם תלמידיה.

1. פעילויות באמנות לאורור רגשות בפתיחת השיעור:

- לחלק לכל ילד דף ועליו דמות ניטראלית [חסרת זיהוי] של ילד ולבקש מהילדים לספר את סיפורה או להשלים את הפרטים החסרים בציור:

מי היא? מאיפה היא? מה קורה לה? מה היא חושבת? מה היא מבקשת? וכו'.

אפשר להעזר בדמויות מאירועי של שריף ואכד שמופיעות בספר "ילד על מדרגות העולם", ללא הטקסט המלווה של עלי פאדל:

בהמשך אפשר ליצור אינטראקציות בין דמויות שונות שיצרו ילדים אחדים.

- אפשר להשמיע מוסיקה ולהציע לילדים לצייר או לכתב או לרקוד בהשראתה את חוויותיהם מן הקיץ.

- פעילות בצבע:

כל ילד מקבל נייר או צלחת שקופה. כל אחד בוחר צבעי גואש או צבעי מים דלילים וע"י הטית הדף או באמצעות קשית שתיה יוצר כתמים צבעוניים. הילדים מוזמנים לספר על הבחירה בצבעים, על מה שהם רואים בכתמים וכו'.

(בכיתה שיש בה מטול שקפים: מניחים את הצלחת השקופה ועליה כתמי צבע ומעט מים על מטול שקפים. הפעילות עם הצבעים תוקרן על הקיר).

2. עבודה בעקבות הסיפור מה אומרת האדמה - סיפור עם ערבי, ע"פ יואל פרץ, ששמע אותו מפי מספר פלסטיני בעיר העתיקה בירושלים לאחר מלחמת ששת הימים.

מה אומרת האדמה

פעם רבו ביניהם שני שכנים על חלקת אדמה. האחד טען שהחלקה שייכת למשפחתו מדורי דורות. השני טען שהחלקה הייתה מוזנחת שנים רבות, מכוסה קוצים ואבנים. איש לא טיפל בה ולא התעניין בה. הוא השקיע עמל רב וזעה כדי לעבד את האדמה ולנטוע בה כרם זיתים, לכן היא שייכת לו. השניים התווכחו, רבו, צעקו, איימו זה על זה והגיעו למכות, עד שהחליטו ללכת לקאדי.

כשהתייצבו לפני הקאדי טען האחד: האיש הזה גזל ממני חלקת אדמה ששייכת לי. ירשתי אותה מאבי, שירש אותה מאבא שלו וגם הוא ירש אותה מאביו... והשני טען: אולי החלקה הייתה שייכת אי פעם למשפחתו, אבל מצאתי אותה עזובה ומוזנחת. כבר 40 שנה אני מעבד אותה. סיקלתי וחרשתי ונטעתי כרם זיתים שופע פרי, ועכשיו הוא דורש את הכרם שלי לעצמו. ושוב התחילו לריב, לצעוק, לאיים זה על זה: אם לא תחזיר לי את החלקה שלי אשרוף את כל העצים! אם תשרוף את העצים אשרוף את הבית שלך! ומאיומים עברו למכות.

הקאדי בקושי הפריד ביניהם, השתיק אותם ואמר: כל אחד מכם בטוח בצדקתו. אחד חושב שזכות הירושה קובעת, ושני חושב שהעמל שהשקיע הוא הקובע. לכן נצטרך לשאול את האדמה עצמה מה היא אומרת.

את האדמה? איך אפשר? הם התפלאו.

קחו אותי לחלקת המריבה ותראו.

והשניים הביאו אותו לחלקה שעליה רבו.

הקאדי נכנס אל בין עצי הזית, רכן עד לארץ ולחש משהו לאדמה. אחר כך הצמיד את אוזנו לרגבים והקשיב.

כשקם ועמד לפניהם שאלו אותו: מה עשית שם, על האדמה?
אמר להם הקאדי: סיפרתי לאדמה מה אתם טוענים ושאלתי אותה למי מכם
היא שייכת. וזה מה שענתה לי האדמה: איני שייכת לאיש מהם, אלא שניהם
שייכים לי! אם לא יפסיקו לריב ולהילחם זה בזה סופם שיקדימו לחזור אלי
לשכון בתוכי. הרכינו השניים את ראשיהם לאדמה חושבים מה יעשו...

באתר "סיפורים" ניתן לשמוע [גרסה מוקלטת נוספת של הסיפור](#):

הצעות לפעילות בהשראת הסיפור:

א. המורה תעצור לפני סוף הסיפור ותשאל את הילדים: מה אמרה האדמה?
כל תשובה תתקבל בברכה.

ב. אפשר לביים את הסיפור כמשפט עם עדים ושופט.

ג. אפשר לצייר בהשראת הסיפור, לכתוב, לצלם או להמחזז אותו.

3. פעילות עם שירים:

א. מחשבות / מירה מינצר יערי (השיר מופיע בדף הבא)

המורה תחלק לילדים את מילות השיר ותקרא אותו איתם.

כל ילד יקבל כרטיס וישלים את המשפט שעליו:

והילד חושב...[על המילה] ורואה...

ואפשר בקירבה גדולה יותר:

ואני חושב...[על המילה] ואני רואה....

- לפעילות הזאת אפשר להשתמש גם בשיר "לגעת במילים ולראות" מאתו ספר של מירה מינצר יערי כמתואר בע"מ 6 [בפעילות הבאה](#):

ב. להניח לפני הילדים כרטיסים עם שירים על רגשות: פחד, חברות, מלחמה...
כל ילד בוחר שיר/ שירים שמדבר/ ים אליו ומאייר אותו או כותב בהשראתו או בהשראת משפט או מילה מתוכו.

מחשבות!

- ילד חושב אבא –
ורואה ידים גדולות, עושות המון קצף מסבון,
ושוטפות במים לכלוך של אוטו מתקן.
- ילד חושב לילה –
ורואה אניר שחור, והשקט צף במעגלים של צהב
עד שהוא עיף ונרדם.
- ילד חושב חרף –
ורואה ריח רטב עולה מאדמה,
שעושה ירק כל הזמן.
- ילד חושב ים –
ורואה המון מים שאי אפשר בכלל לשתות אותם,
ושמש משגעת וחול חם.
- ילד חושב מרחק –
ורואה שהוא לבד, ובכוון הפוך.
- ילד חושב אמא –
ורואה שמלת צבעים דקה, וריח נעים של אהבה.

ילד חושב:

- אבא
- ולילה
- וחרף
- ים
- ומרחק
- ואמא

ומרגיש שהוא פתאם גדול, אבל נשאר שלהם!

בתוך:

"מי שנשאר עם עצמו-

הוא כבר לא לבד" (הקבוצה המאוחדת, 1987)

4. פעילויות עם מילים:

להניח על השולחן קלפים ועליהם מילים כמו: שכן, שנאה, כעס, חברות, הזדהות, מלחמה, מנהרה, אזעקה וכו'...|
אפשר לכתב שברי משפטים או צירופי מילים טעונות: יש צבע אדום...יש אור בקצה המנהרה...וכו'

5. נספחים- הצעות לטקסטים רלוונטים נוספים ופעילויות נוספות.

- השיר אתה פלא/ חווה אלברשטיין

אתה פלא !
טמונה בך היכולת לכל דבר
כן, פלא הינך

וכאשר תגדל -
התוכל אז לפגוע באדם אחר
אשר כמותך הוא פלא
גם הוא יחיד ומיוחד
גם הוא פלא !

השיר נכתב בהשראת דברים שאמר פאבלו קאזאלס

- שני זאבים בנפשו של אדם/ סיפור אינדיאני

ערב אחד הגיע הנכד לבית סבו והוא כועס, נעלב ומלא טענות בגלל עוול שעשה לו חברו לכתה.
הסתכל הסב בנכדו הכועס וסיפר:

גם אני בעבר חשתי לעיתים כעס ושנאה כלפי מי שנדמה היה לי שפגעו בי באופן כזה או אחר, אולם
בחלוף השנים חשתי שכעס זה אינו מוביל אותי לשום תוצאה. השנאה והכעס החלישו אותי מיום ליום
ודבר לא השתנה.

נאבקתי ברגשות אלו פעמים רבות, ואז הוסיף: בנפשו של כל אדם וכך גם בנפשי, חיים שני זאבים
בקונפליקט מתמיד. כל אחד מהם מנסה לכבוש את מקומו ולשלוט.

הזאב האחד חי בהרמוניה עם הסביבה, מגלה סובלנות ופתיחות לסובב, יודע לשאול שאלות
ולהקשיב לתשובות. יודע להתעניין לא רק בעצמו אלא גם באחר, זאב זה יודע להילחם כשצריך אולם
בדרך של כבוד והגינות.

אולם בתוכי חי גם הזאב האחר.... וזה אהה!! כל דבר קטן מכעיסו, גורם לו להתקף של זעם ומרירות, הוא אינו יודע לשאול או להקשיב, הוא נלחם בכלום או חז בשיניו ונועץ אותן עד זוב דם. זאב זה אינו מפעיל שיקול דעת – כעסו ומרירותו הם המוליכים אותו, והם המכתיבים את התנהגותו....

שקע הסב בהרהורים ואמר לאיטו: "לפעמים קשה לחיות עם שני הזאבים בתוכי, שכן, שניהם רוצים לשלוט ברוחי".

הביט הנכד עמוק בעיניו של סבו, חשב ושאל:

"ומי משני הזאבים מנצח סבא?"

חייך הסב ואמר:

"מנצח הזאב שאני בוחר להאכיל".

- איזהו גיבור- העושה שונאו לאוהבו (אבות דרבי נתן).

- עגנון- מאויב לאוהב

[באנימציה](#)

[בקומיקס](#)

מספר הצעות לפעילויות נוספות

- להציע לילדים לצייר קומיקס של חוויה שעברה עליהם בקיץ הזה.
- "אלוהים שלי רציתי שתדע"- ילדים כותבים חלום מכתב לילד ערבי/יהודי בישוב שכן
- לנסות ליצור שותפות עם בי"ס ערבי/יהודי בישוב שכן, לכתבו מכתבים אישיים ולשלוח לתלמידים.
- מכתב לילד בעזה:
- לכתב מכתב לילד שחי בעזה או לנסות לכתוב לעצמנו מכתב מילד בעזה.